

An illustration of an angel with large, feathered wings, wearing a long, flowing robe, and holding a long, straight trumpet. The angel is standing on a globe, with a rising sun in the background. The scene is framed by a decorative border with stylized, repeating letters.

ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Σ. 46

Ծ Ա Ն Ո Ի Ց Ո Ի Մ Ն

въ Армянскомъ пер. въ д. Армян. церкви.

Oct 15. 1863 - 4:

Նոր Նախիջևանի Ռուս հասարակութիւնն, որ բաղկանում է այժմ իբր 23,000 անձանց, չունելով նոյն քաղաքի մէջ իւր համար առանձին եկեղեցի, և քրիստոնէական պարտականութիւնքը կատարելու համար՝ հարկադրուած գոլով 'ի Ռոստով զնալ գալ (որ ոչ փոքր դժուարութիւն էր պատճառում), կամեցած է առանձին եկեղեցի կառուցանել Նախիջևանի մէջ, և որովհետեւ Նախիջևանի բոլոր զեախնն դոստուում է այլերի ձեռքում և կառավարուում է Սագիստրատէն, որի անդամքն նոյնպէս այն է, խնդրամատոյց է եղած վերջնոցս՝ տեղ շնորհել եկեղեցի շինելոյ համար. բայց այլերը չկամելով Ռուսաց խնդիրքը և ցանկութիւնը կատարել, զանազան պատճառանօք գործը բաւական ժամանակ յետաձգած են, և վերջապէս հասու լինելով՝ որ այսպիսի գործի արգելք տալն

Երբ որ կարդալով այդ՝ գեղեցիկ ա-
ծականներով զարդարուած նամակը՝
խոր ուշադիր եղանք նորա բովանդակու-
թեանը և քանի մի իմաստներին, որք
պարունակուում են նորա մէջ, մեր
սիրտը արեամբ լցուեցաւ, և առաւել
յոժար էինք դետնի տակ անցնիլ, քան
թէ այսպիսի ամօթ, նախատինք և խայ-
տառակութիւն յսեյ և կրեյ :

Ա՛րբ պատուելի Վախիճեանեցոց
այդ գործը, ճշմարիտ ենք ասում, յոյժ
պախարակելի է ոչ միայն յայն մասին՝
որ երբեք արժան չէ Մատուոյ Տան շէ-
նութեանը հակառակել, այլ և յայն
մասին՝ որ բանը լաւ չքննած և չկշռած՝
ընդդիմութիւն են ցոյց տուած այնպիսի
գործի մէջ, որ անշուշտ պիտի կատա-
րուէր, և ինքեանք չկարողանալով իւր-
եանց կամքը յառաջ տանել՝ երբ և իցէ
ակամայ կամօք պիտի զիջանէին: Աթէ
մեր պատուելի Վախիճեանեցիքը այդ-
պէս անկարող էին իւրեանց ասածը
կատարելու, ինչո՞ւ ասպա ընդդիմացան,
ինչո՞ւ աշխարհի առաջն խայտառակ
նշաւակ եղան: Վոքա կարծեցին թէ
1863 թուականն դեռ չէ հասած և դեռ
1782 թուականին մէջն ենք, բայց յոյժ
սխալուեցան: Այժմ անցած գնացած

են այդ ժամանակները, և այլ ժամանակ-
ներ յաջորդեցին. այնպիսի ժամանակ-
ներ՝ որք հարկաւ պահանջում են մե-
զանից ազնիւ գործեր, ազնիւ քաղա-
քականութիւն, և ցանկութիւն և ճիգն
ոչ միայն մեր՝ այլ և օտարի և ընդհա-
նուր մարդկութեան օգտի և բարեւա-
ւութեան համար: Մեր պատուելի Նա-
խիջևանեցիքը (եթէ ստոյգ է յիշեալ
թղթակցի ասածն) աշխատած են զա-
նազան պատճառանօք և յայտնի և գաղ-
տուկ, խափանարկու լինել կատարման
այս զեղեցիկ ձեռնարկութեան, բայց նո-
ցա ջանքն ապարդիւն եղաւ, և գործն
վերջապէս փառօք պսակուեցաւ: Այ-
րիւն 23 երորդ օրը ներկայ ամի նոցա
համար մեծ խրատ պիտի համարուի և
զեղեցիկ դաս ապագայի համար:

Այո, մեր պատուելի Վախիճլանե-
ցիքը սխալուեցան իւրեանց հաշուի մէջ,
և սխալուեցան մեծապէս, կարծելով՝
թէ դեռ չէ անցած Վախիճլանի հիմ-
նարկութեան ժամանակը: Բայց այն
ժամանակն անցանելով անցած է և զը-
նացած է անդարձ, և նորա տեղը բըռ-
նած է մի այլ ժամանակ, որ առաջինին
ամենևին նման չէ:

Խնչ է արդեօք այս զարմանալի դիպուկածի պատճառը:

Իստ մեզ՝ այս ամենայն իրողութեանց պատճառ է միայն մերայնոց թուլութիւնը և անկատարութիւնը քաղաքակրթութեան մէջ, նոցա բան կարգալու, բան ուսանելու և բան իմանալու սէր

ների մէջ բնակուող անձանց թիւն մինչեւ երեք հազար, դժուարութիւնն կրօնական պարտականութիւնքը կատարելու խնդիրն աչքի երևեցան, և ըստ չափու բազմանալոյն Ռուս հասարակութեան՝ առաւել ևս զգալի եղաւ եկեղեցի ունենալոյն հարկաւորութիւնը: Եռաջին խորհուրդն՝ Ռուսաց եկեղեցի ունենալու Վախճանի մէջ՝ ծագեցաւ Վախճանադրական վաճառականի Պ. Ե. Բալունովի մտքով, որ բնակուած էր Վախճանի մէջ. և երբ որ բարձրացաւ խնդիրն այսպիսի հարկաւորութեան, Հայոց նախկին վարչութիւնը, որ կորուսած էր արդէն որպէս ասուեցաւ, իւր առաջին յատկութեանց մեծ մասը, զարթեցաւ. Հայոց հասարակութիւնը ընդդիմանում էր տեղ ցուցանելոյ տաճարի համար, և յայտնի և գաղտուկ, զանազան պատճառանօք, աշխատում էր խափանարկու լինել այդ գեղեցիկ ձեռնարկութեան կատարմանը, որոյ աղաղակ շատ ժամանակ ՚ի զուրանցաւ, բայց որքան և աշխատեցան Հայերը, որ Հիմնարկուի այդ եկեղեցին Վախճանի մէջ, սակայն համոզուած գոյով թէ այսպիսի գործի արդելք տալն կարող է վաճառքեր լինել ինքեանց, յանձնառու եղան տալ Ռուսաց խնդրած տեղը. և Ապրիլի 23 ին ներկայ ամի՝ յետ աւարտման սուրբ պատարագի՝ բոլոր հոգևորականքն Ռուսաց, որք հաւաքուած էին տեղոյս աւագ եկեղեցւոյ մէջ, հանդերձ բազմաթիւ ժողովրդով, խաչերով և խաչվառներով, զընացին ՚ի Վախճան՝ Ռուսաց եկեղեցւոյ համար նշանակուած տեղը, ուր և նոյն օրը փառաւոր կերպիւ հիմն դրուեցաւ այդ եկեղեցւոյն՝ յանուն սրբոյ վկայուհւոյն Սուփիայ և նորա դստերաց՝ Հաւատոյ, Յուսոյ և Սիրոյ:

Յոյժ զարմանալի է թուում մեզ, որ Հայերն ինքեանք լինելով այլադաւան և ունելով ուղղափառաց (իմա՝ Ռուսաց) քաղաքների մէջ իւրեանց եկեղեցիքը՝ չկամեցան մի փոքրիկ տեղ տալ ուղղափառ եկեղեցւոյ համար Վախճանի մէջ:

Ի՞նչ էր հարկադրում նոցա առ այս: Վախճանի Հայերը յոյժ երկիւղ են կրում երկուց քաղաքաց բնակիչների միաւորութենէն ՚ի մի քաղաքական հասարակութիւն, որին կարող էր անցանել այն երկիրն, որ այժմ կայ միայն նոցա ձեռքով, և որ յոյժ ընդարձակ է և հասանում է համարեա թէ մինչև ց(ժ)ականրօկ, որ երեւել է վաճառաշահու

թեան տեղովն Տօն գետի ձախակողմեան եղրում (որ մեծ շահ է բերում) նոյն իսկ Ռուստովի մօտ, և գետի կէս ջրովն և ձուկ բռնելու տեղերովն, իսկ Ռուստովի բնակիչքն, ընդհակառակն չունին մինչև անգամ հասարակ երկիր, որի վերայ կարող լինէին արածուիլ նոցա տընային անասունքը: Կարելի է՝ թէ Հայոց երկիւղը ՚ի մասին հասարակութեանց միացմանը շուտով արդարանայ (իսկապէս կատարուի), վասն զի հանգամանքները անգամ և ժամանակը ցուցանում են այս: Բարեգութ Վառաժարութիւնը կհասկանայ այս կից միմեանց քաղաքների դրութիւնը, որոց մինն ունի շատ, իսկ միւսն գրեթէ ոչինչ: Մինն ունի առանձին կառավարութիւն, ամենայն արտօնութիւնքը և դիւրութիւնքը, իսկ միւսն ունի կանոնաւոր քաղաքական կարգադրութիւն և վճարում է բոլոր արքունական և քաղաքական հարկերը:

ՏՓԽԻՍԷՆ

Յ 25 Յունիսի 1863 թի:

Յարգոյ Խմբագիր

Համբաւաբեր լրագրոյն:

Հայոց երիտասարդները զանազան իրաւացի պատճառներով դրդուած, և առ ձեռն պատրաստի չունենալով արժանաւոր թատրոնական գրուածք, Տփլիսու ժողովրդեան անցեալ տարիներից ստացած փափազը լցուցանելու համար, լաւ համարեցան հանդէս հանել Գ. Խ. Վ. յօրինած Արշակ ք. վերնագրով ողբերգութիւնը, թէև ակամայ, թէև հարկադրուած սուղ միջոցից: Ակամայ և հարկադրուած, ասում եմ, այն պատճառաւ՝ որ ամբողջ ողբերգութիւնը, եթէ օրինաւոր քննութեան ներքոյ ձգուի, կերևի ծայրէ ՚ի ծայր անկանոն և խառնափնդոր սխալանքներով լի: Բայց որպէս և իցէ, ամայս 3 ին, առաջին անգամը հանդէս դուրս եկաւ Արշակ ք: Գերասիմաների մասին անաչառապէս խօսելով մեծ շնորհակալութիւն եմ մատուցանում, որ հեղինակութեան պակասութիւնքը ծածկեցին իրանց ծարտար և գեղեցիկ ներկայացնելով: Իւրաքանչիւր անձը իւր գերը այնպէս էր կատարում, որ տեսնողը կանաւածում էր խոստովանել սոցա Տփլիսեցիի և մանաւանդ Տփլիսուսում սովորած երիտասարդք լինելը: Նոյն ինքեանք Խաւրացի գերասիման և գերասիման, չնայելով որ իրանք ամբողջ կեանքը նոյն գործով են պարսպում, հիանում էին նոցա ծարտար շարժումքի, բնական ձևերի, օրինաւոր խօսելու և հմուտ գործողութեանց վերայ: Արշակ երկրորդ անգամին ևս ծափահարութեամբ և անչափ բաւականութեամբ հաճելի եղաւ Հայ հասարակութիւնը, որ իրան շնորհակալութիւնը յայտնեց դերասանաց առատ պարգևներով և հրաւիրանքներով:

Մէջը՝ Հայաստանի տասնօրեայ լրագրի մէջ Գ. Տ. Վ. անունով մէկը Տփլիսու լեզուաւ գրուածք առնելով Հայոց թատրոնի վերայ, ժամավաճառ է եղել ՚ի զուր տեղը: Կա ոմանց գովաբանել է (արժանի են), իսկ ոմանց պախարակել (այդ ոչինչ): Գերասիմանց վերայ քննութիւն ամենայն տեղ են լինում. ուր որ ցոյց են տալիս նոցա պակասութիւնքը թէ շարժումքի, թէ

խօսելու, և թէ այլ կարեւոր հանգամանքների մէջ: Բայց նա այդ պարտականութիւնից հրաժարուելով, յեղաշրջում է խօսքը դէպ ՚ի ծաղրածութիւն առաւել վերաւորելու համար. ոչինչ, «Յիմարաց չէք օրէնք»: Այս պախարակութեան մասին աւելորդ չեմ համարում մէկ քանի խօսք ասելու Գ. Տ. Վ. — յին, որ միւս անգամ իրան խելքից շատ բարձր բաների վերայ չի խօսի, երկխայական գրուածովք սևայնելով զուր տեղը լրագրի թերթերը:

Պ. Վարչապետի վերայ խօսելով մէկ անգամով չէ բաւականանում, այլ նոյնը կրկնում է և շատ տեղ: Ափսոս ժամանակին...: Ահա նորա բուն խօսքերը. «Վարչապետը, վուր Բաբկենի տիղն էր շատ անլազաթ էր...» և այլ ոչինչ: Կարծեմ սորանից ինչպէս ընթերցողը, նոյնպէս և դրողը ոչինչ չի հասկացաւ, և այնքան թող է իւր դատողութեանց մէջ, որ կարծեցած պակասութեանց մասին երեք խօսք անգամ ասելու փոխանակ յաւելացնում է խեղադուրկ կետերը (...): Գոնէ ամաչէր Գ. Տ. Վ. — ց մէկ Ալանոպան յատուկ անունը ևս ճիշտ գրելու, որը որ ամբողջ խաղարկութեանց մէջ կրկնուած կլինի աւելի քան թէ երկու հարիւր անգամ. բայց դարձեալ քո բոլոր գրութեանդ մէջ կրկնել ես Ալանապան ու Ալանապան:

Վ թաւանամայ ծեր բանտապետը միթէ կարող էր քսանամեայ երիտասարդի նման առողջ և եռանդեամբ շարժուիլ, որ Գ. Տ. Վ. — ցը այնպէս է քննել. «Սուրեն իշխանի (նա կարծեմք իշխան չէր) տեղը Ադիբեգ Մելեքեանցն էր. շատ տեղ անշուրք էր. ձէնը խօսմ Աստուած ազատէ»: Խեղճ իմ կրիտիկոսի կանացի սիրտը ծերունոյ պատկառելի ձայնից սարսափել է և մուսկեղ քննչական արդարադատութիւնը. դուրանից վնաս կստանայ: Իբրեւ բարեկամ խնդրում եմ շնորհք Բաբկենի բերած աղբիւրի սառնորակ ջրից վայելու, երկչոտութիւնը զուգելու համար. որ փոքր ինչ սթափի և սրէ ականջները թող ուշադրութիւն չի դարձնելու համար միւս անգամ խաղացող պարոնների վերայ:

Գրաստամատը և Միհրանը չորրորդ դործողութեան սկզբին խորհուրդ են անում Արշակայ փախստեան մասին, և այլն. բայց կրիտիկոսը Միհրանի տեղ Արշակ է գրել. չը դիտեմ ի՞նչ դիտման: Առաւել լաւ կլինէր, որ իւր մօտի մարդերից խնդրէր մէկ դիտակ (ամենքն ունենին) և լաւ նայէր, կամ խաղարկութիւնից յետոյ կարող էր խաղացողներից խնդրելու Գրաստամատայ հետ խորհրդակից Միհրանին՝ Արշակ չի ծանաչելու համար:

Եւաջուայ պիս շատ անլազաթ էին Սուրենի տեղը խաղող Ադիբեգ Մելեքեանցն ու Տէր Օհաննէսեանցը, վուր Միհրանի տիղն էր: Գիփ շնորհի ու կիցնովի բանիւր էին: Հրաշալի լոգիկայ, որ հեղինակութեան պակասութիւնը դերասանների մէջն է նկատում. զարմանալի հեռատես աչքեր: Այս երկու անձանց գեղեցիկ խաղալը ոչինչ յարգ չէ ունեցել Գ. Տ. Վ. — ցի համար, և չէ տեսել, որ ծափահարութիւնք քանի անգամ դուրս կանչեցին բեմի վերայ, ուր երևեցաւ Սուրենը, բայց ոչ Միհրանը. ու իրան համար բաւական է համարել ահագին բազմութեւ աղաղակը և ծափահարութիւնքը, իսկ ելանելը ինչպէս ես եմ կարծում, աւերորդ: Բայց Պ. Վրիտիկոսը անձամբ խոստովանում է թէ ինքը այն տեղ թատրոնումը պարապ չէր. անաղաղար նա յում էր հազար հինգ հարիւր մարդոց մէջ, որոնցից ամենայեւին տեղն ինքն էր, գտանել Պ. Կարենեանցին և Պատկանեանցին. իսկ այդքան բազմութեան մէջ երկու մարդ ջոկելու և որոշելու համար, միայն թատրոնի մէջ պետք են չորս

ամբողջ ժամ. սակայն խաղարկութիւնը տեւեց 3 1/2 ժամ: Սորանից երեւում է, որ անձամբ ներկայ, իսկ մտքը բացակայ պարոնը այլոց պատմածի վերայ է հիմնել ցնորական քննութիւնը, որ անընդունակ է և եղծական: „Բո բերանովը գտաւ երկար, քննիչ աշտու:“ Սա իւր կարծաւ տեսութիւնը զգալով պէտք էր յառաջ գար և ոչ թէ մտնէր յետին խորշերը, և փոխանակ Պ. Կարենեանցին և Պատկանեանցին որոնելու, որք այն րոպէին նրան ամենեւին հարկաւոր չէին, լատիշաւորները Գրաստամատայ հետ խօսող Միհրանին Արշակից: Սուրբնի ու Միհրանի պաշտօնակատար անձանց պակասութիւնը (եթէ կա՞րէին) տեսնողը Գ. Տ. Ա.—ցը. ինչո՞ւ չի տեսաւ, որ ահագին ծափահարութիւնից և զովասանքներից յափշտակուած Հաւհայթութեանը, մտաւած, որ ինքը Արշակայ դերասանն է, վազվզում էր, վեր ՚ի վայր էր թռչնում, պար էր զարկալ ինչպէս մէկ հասարակ սպասար, որ դրամական պարգև էր ստացել իւր պարոնից: Ամբողջ հինգ տարի ցերեկուայ լըյս չի տեսնող, բանտի խորին խորշերումը փթող Արշակը, և այն ևս թագաւոր, փոխանակ գերբնական տխուր տպաւորութիւն ունենալու, կարօղ էր ցրտից պաշտպանութիւն գտնող ծանծի նման պտտել թատրոնական բեմի վերայ... Բայց պարոնը այս չէ նկատել, մեղայ՝ լսել, ըստ որում մարդիկ էր որոնում...:

Արիւնդ Մելեքեանցը և Տէր Զովհաննիսեանցը արդէն գտել են մի անկողնապաշտ փառք և անուն բոլոր հասարակութեան մէջ, դարձեալ իրանց հմուտ խաղարկութեամբ թատրոնական բեմի վերայ. այժմ գուր է աշխատել պարոնը մերկացնել նրանց իրանց փառքից, որ նրանց կեանքին գուզքնթաց է միշտ:

Իսկ Հայոց թատրոնի վերատեսուչը, որոնց սովորորած անձանց խայտառակելուց յետոյ, գովասանական խոսելի է ծխում նրանց. քթերին, խորհուրդ կտամ իմ կողմանէ՝ բարեհաճին այդպիսի թատրոնականութեան մէջ հմուտ անձինք հրաւերելու ամբողջ ընկերութեան պակասութիւնը լրացնող:

Պարոնի մասին թէ և շատ բաներ ունեի խօսելու, բայց առ ժամն այսչափս բաւական համարելով յոյս ունիմ, որ գոնէ Ձեր գեղանուագ Համբարձեմի փողի քնքուշ ձայնը սթափութիւն տայ պարոնին իւր կանացի երկչոտութիւնից, և Հոբոհնանք մի կատարեալ զգայութիւն տեսնելու, գրելու, դատելու, քննելու և վերջապէս խօսելու ժամանակ: Իս. Ծ.

Աբրահամ Սիմեոնեան Աղբաւանց:

ԹՈՂՈՎ ԱԶԳԱՅԻՆ

(Արաբիայի Երկայրաւոր Լրագրի)

Ինչպէս որ անցեալ թիւ (38) Երկայրաւորաւոր խոստացանք՝ այժմ կրկութեամբ տալ մեր ընթերցողաց մին մասնաւոր տեղեկութիւն ՚ի վերայ աղգային ընդհանրական ժողովոյ որ դուրսարկեալ Ապրիլի 20 ին:

Փոքր զարմանք չպատճառեց մեզ տեսնել յառաջ քան յիշեալ ժողովոյ դուրսարկել մին գոյգ Անդղիացի քաղաքային պահապանը կանգնած եկեղեցւոյ դրան. զոր բերած էր, կարծեմք, եկեղեցւոյն անվայել հետեւանաց և խռովութեանց յառաջն առնելու համար, բայց ուրախ ենք տեսնել որ բանն այն աստիճանի չհասաւ որ պահապանաց կարօտութիւն ունենար ժողովն թէպէտ և շատ հեռու ևս չմնաց նորանից:

Սկսեց ժողովն (որ ներկայ էին իբրեւ 70 հոգի) պարոն Կարապետ Զ. Վարդանէս եկեղեց-

պանի յայտարարութեան բարձրագոյն ընթերցումովն ՚ի պարոն Աւետիք Գալստանէն. որ երբ վերջացաւ, առաջագրեց պարոն Զարուիթին Գ. Արգարեանն և ընդունեց բոլոր ժողովքը, որ պարոն Պետրոս Զ. Սարգիսն լինի ավթոռակալ, որ և կալաւ զավթոռն:

Անմիջապէս սրանից յետ՝ երեսփոխան պարոն Կարապետ Զ. Վարդանէսն խնդրեց ժողովքիցն որ քննեն եկեղեցական մտից և ծախուց հաշուադրքերն, որոնք դրուած էին արդէն գրասեղանի վերայ. սակայն ժամանակի կարծութեան համար մին յատուկ քննութեան ենթակայ չեղան նոյն հաշուետուութեան, քանզի ամենեւեան գրեթէ բաւարար ցոյց տուին իւրեանց՝ հաշուի ճշտութեան մասին. ուստի իսկոյն առաջագրեց պարոն Ռ. Զ. Հիւսեօն և երկրորդեց պարոն Պողոս Կարապետն զի պարոն Գ. Երզնկեանն ընտրուի եկեղեցւոյն ՚ի տեղի պարոն Կ. Զ. Վարդանէսի. սակայն պարոն Աւետիք Գալստանէն ընդդէմ այս ընտրութեան առաջարկեց և երկրորդեց պարոն Մարկոս Մարկասեանն, որ պարոն Կարապետ Զ. Վարդանէսն լինելով հաւատարմ և ծանօթ եկեղեցական ամենայն արտաքին իրողութեանց, բարեք կլինի թէ որ բարեհաճին մին տարի ևս մնալ նոյն պաշտօնի մէջ: Պարոն Ռ. Զ. Հիւսեօն և իւր երկրորդողն թողին ժողովն և գնացին. այլ փոքր ժամանակից յետ կրկին վերագործան: Իսկ պարոն Աթոռական խառնութիւն չծագելոյ համար ասաց, որ ՚ի ձեռն քուէարկութեան որոշուի այս երկու ընտրութեանց միին, և առաւելութեամբ 37 քուէից՝ ընդդէմ 32 ի, ընտրեցաւ կրկին պարոն Կ. Զ. Վարդանէսն եկեղեցւոյն միայն մին տարւոյ համար:

Յետ այսորիկ առաջագրեց պարոն Ծատուր Ս. Բիշան և երկրորդեց պարոն Խաչիկ Զ. տէր Ղուկաս, և հաւանելի եղև ժողովոյն որ պարոն նայք Պետրոս Զ. Սարգիսն, Զարուիթին Գ. Արգարեան. Ռ. Զ. Հիւսեօն և Գ. Գ. Գալստանէն լինին կուսիսարի վասն միոյ ամի:

Ի վերջոյ առաջարկեց պարոն Թովմաս Մէլքոն և երկրորդեց պարոն Գ. Գ. Գալստանէն, որ Հոբոհնանք մի մասուցի ի նախկին կուսիսարի պարոնաց Սէթ Զ. Արգարեան, Զովհաննէս Վիգալ կրտսեր և Գ. Պ. Միլիտոսին, և Աթոռակալին՝ վասն իւրեանց կրեալ աշխատանցն:

Ահա այսպէս վերջացաւ այս ժողովն, որ ինչպէս ասացինք, գոհութիւն Աստուծոյ որ զգաւորաւորապէս պատժոյ վերաբերել բան չը պատահեց. սակայն ավթոռները վերայ կանգնել, որոտալ, միմեանց հակառակ խօսել ևս պակաս չէին: Զարմանումանք որ մեր պատուելի համագործակց Վալկիթու, որ արտաքին այլ բաների մէջ նախանձախնդիր են հետեւեալ Երուսաղէմի սովորութեան, ժողովք նստելու օրինակին անուամբ նորանցից. մայրաքաղաքիս Անդղիացւոց ժողովքներումն, ամենայն Հայ աղգ կը վկայեն, որ երբ որ մի պատուաւոր անձն կանգնեց և սկսեց խօսել, միւսներն մտադրութեամբ լսելէն յետոյ, միւս միւս կերկրորդէ կամ կնքահակէ նորան. բայց մեր Հայոց ժողովքումն ամենեւեան միախումբ խօսումն, և միմեանց լսող չկայ. և շատանք կան որ յատուկ ժողովք են զորման պատուաւոր անձանց խօսքին ներհակելու համար՝ իւրեանց առանձին կրքն յառաջ տանելով, թէպէտ և նորանց ասածներն լինին ճշմարիտ: Ցաւում ենք այս անկարգութեան մասին. որոյ յառաջն առնելու համար կարծում ենք որ թէ յետ այսու ժողովականաց մէջն որ զընտրութիւն լինի, այսպիսի աղգային ժողովք-

ներ առաւել յաջող ելք կունենան քան որքան մինչև ցայժմ ունեցած են:

ԿԻՊՐՈՍ ԿՂԱՌՈՅՆ ԼԷՔՔՈՍԻԱ ՄԱՅՐԱՔԱՒԱՆ
ՂԱՒԻ ՀԱՅ ԲՆԱԿԱՅԱՆ ՎԻՃԱԿԸ
(Արշալոյս Աբրահամ Լրագրի)

Կիպրոս Կղզւոյն Լէքքոսիա մայրաքաղաքը Հայոց աղգը գեղեցիկ եկեղեցի մի ունի կառուցեալ յանուն սրբոյ Աստուածածնի, որուն կից շինուած է նաև ընդարձակ առաջնորդարան մի և պատուական դպրոց մի: Բայց յայսմանէ, յիշեալ մայրաքաղաքէն 5—6 ժամ հեռու Պարմա գոյղը կոչուած տեղը սուրբ Մակար ճգնաւորի անուամբ վանք մի ունիմք. որ բաւականապէս հարուստ է. քանզի երկու մեծ ագարակ ունի, որ այժմ տարին առ նուազն 30—40 հազար դուրուշ եկամուտ կը բերէ ազատ ՚ի ծախուց: Ս. Աստուածածնայ եկեղեցին ևս շատ արծաթեղէն և ուրիշ թանգագին զարդեր ունենալէ ՚ի զատ, տուներ, խանութներ և ուրիշ անշարժ ստացուածքներ ևս ունի:

Բայց դժբաղդաբար այս ամեն հարստութիւններովը հանդերձ, յիշեալ մայրաքաղաքին Հայ ժողովուրդը, որ այսօրուսն օրս ընդ ամենը 24 գերդաստան մնացեր է ՚ի բազմայ հետէ զուրկ է օրինաւոր հոգեւոր հովիւէ, չունի մէկ երկու արժանաւոր քահանայ, չունի դպրատուն. և հետեւաբար ամենքն ալ, թէ արք և թէ կանաչք, ամենեւին հայերէն բառ մը անգամ չեն գիտեր և վերջին ծայր տգիտութեան և անկրթութեան մէջ կապրին: Սուրբ Մակարի վանուց և սուրբ Աստուածածնայ եկեղեցւոյն ստացուածոց տընտեսութիւնը քանի մը երևելեաց ձեռքը մնացեր է և խիստ անարժան ու անհաւատարմ կերպիւ կը կառավարուին: Այս ստացուածոց հոգաբարձութեանը պատճառաւ, ըստ որում իւրաքանչիւր զք գուցէ որ ինքը ըլլայ հոգաբարձու, երկպառակութիւնը, ատելութիւնը և սաստիկ թշնամութիւնը ՚ի վաղուց անտի արմատացեր է Լէքքոսիայի հայազգի քանի մի երևելեաց մէջ: Ասոնք թէպէտ և բաւականապէս հարուստ են, այսու ամենայնիւ չահաւիրութենէ շարժեալ, ամենեւին հոգ չեն տանիր բարեկարգութեան և պայծառութեան մէջ պահել եկեղեցին և վանքը, չեն ուղեր դպրատունը բանալ ու մէջը վարժապետներ կարգել, այն ինչ 40 ի չափ Հայ արքալար, թէ արք և թէ եղ, առանց կրթութեան և առանց ուսման փողոցները կը պտտուին ամենախեղճ վիճակի մը մէջ:

Այս ցաւալի կացութիւնը պատմող արժանահաւատ անձինք ապահովուցին մեզ, թէ յիշեալ վանուց և եկեղեցւոյն ստացուածքները, եթէ արժանաւոր կերպիւ և հաւատարմաբար արդիւնաւորուելու ըլլան, տարին 200 հազար դուրուշ չափ եկամուտ կրնան բերել, այնինչ այժմ միայն 40 հազար դուրուշ կը բերեն: Իսկ այս 40 հազար դուրուշը ուր ծախք կը ըլլայ, ոչ ոք գիտէ. քանզի ինչպէս վերը ըսինք, ոչ դպրատուն ունին և ոչ օրինաւոր հովիւ:

Կրօնականութեամբ աղգային մեծ արգոյ վարչութիւնը այս դժբաղդ եղելութիւնը իմանալով, յուսամք թէ աղգասիրաբար խնամք կը տանի դարման և ճար մը մատենելու ՚ի բարելաւութիւն Լէքքոսիայի սակաւակալ Հայ ժողովրդեան կացութեանը և այն տեղ գտնուած աղգային ստացուածքը անմնաս պահպանելու և արդիւնաւորելու համար:

Խաբաբի Զ. ՄԱՅՐԱՔԱՒԱՆ